

Konutun Toplumsal Boyutu Üzerine bir Tartışma: Kamusal-Özel Alan Hiyerarşisinin Karşılaştırmalı Konut Analizi ile İncelenmesi

Ufuk KÜÇÜKYAZICI^{1*}, Yasemin ALKIŞER BREGGER²

Öz

Konut alanlarının mekânsal organizasyonu; toplumsal yapı, ekonomi ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler gibi farklı unsurların etkisiyle görülen sosyal ve fiziki çevre etkileşimi sonucunda, gündelik hayat alışkanlıklarına sahne olan kamusal ve özel alan arası geçirgenlikleri içermektedir. Bu anlamda konut sorunu bireysel ihtiyaçların yanı sıra toplumsal boyutları bulunan ve sosyal, ekonomik, kültürel unsurlardan etkilenen çok katmanlı bir yapı göstermektedir. Bu çalışmada, konutun toplumsal boyutu kavramı ile konut kullanıcılarının mekânsal etkinlikleri ile gerçekleşen birey ve toplum etkileşiminin fiziksel çevre kapsamında konut ve yakın çevresinde ortak mekân kullanımı ve kamusal-özel alan hiyerarşisi incelenmektedir.

İki temel kısımdan oluşan çalışmanın ilk kısmında konutun kamusal özel alan etkileşiminin görüldüğü ve konutun toplumsal boyutunu destekleyen ortak mekân kurgusu bulunan çok kullanıcı konut türleri arasında kabul edilen; karşılanabilir konut, toplu konut, sosyal konut, kooperatif konut ve paylaşımlı konut olmak üzere beş konut türü etimolojik ve kavramsal olarak incelenmektedir. Çalışmanın ikinci kısmında ise, 2000 yılından sonra tamamlanmış ve kullanımda olan, bu konut türlerinin ikişer örneği üzerine mekânsal analizler yapılmaktadır. Bu analizler sonucunda farklı konut türlerinin birbirini içerdiği ve/veya üst üste düştüğü durumlar ortaya konulmaktadır. Bu çalışma konutun toplumsal boyutunu vurgulayarak konut alanlarındaki ortak mekân kurgusu üzerinden kamusal yaşam ve ev içi yaşam arası etkileşimi tartışmaya açmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Karşılanabilir Konut, Toplu Konut, Sosyal Konut, Kooperatif Konut, Paylaşımlı Konut

A Discussion on the Social Aspects of Housing: Examining the Public-Private Space Hierarchy through Comparative Housing Analysis

Abstract

Social structure, economy, and developments in information technologies have effects on residential areas resulting the permeability between public and private sphere uses based on daily life habits, along with the interaction of social and physical environments. In this context, the housing problem demonstrates a multi-layered structure influenced by individual needs as well as societal dimensions, such as social, economic, and cultural factors. The primary objective of this research is to engage in a comprehensive exploration of the social aspect of housing which identifies the individual and society

¹ İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimari Tasarım Doktora Programı, Doktora Öğrencisi, İstanbul, Türkiye / İstanbul Kültür Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, Araştırma Görevlisi (ORCID NO: 0000-0002-8102-7824)

*İlgili Yazar/Corresponding author: kucukyazici@itu.edu.tr

² Kırklareli Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, Kırklareli, Türkiye (ORCID NO: 0000-0001-9594-9726)

interactions according to the shared space uses and the public-private space hierarchy in residential areas. Additionally, the study seeks to investigate the intricate interplay between the physical environment and the social constructs formulated by inhabitants within their living spaces. This investigation will be centered on examining the spatial activities occurring in the residential environment, and how they contribute to the interactions between individuals and society.

This study has two parts. The first part consists of etymological and conceptual analysis of five housing types among the multiple user types that contain public-domestic space interaction in terms of social aspect of housing. In the second part of the study, two examples from each housing type are spatially analyzed in order to examine the public-domestic sphere interaction in residential areas. The results of these analyses reveal instances where different housing types intersect and overlap. Emphasizing the social aspect of housing, this study opens a discussion on the interaction between public and domestic life through the spatial configuration of shared spaces in residential areas.

Keywords: Affordable Housing, Mass Housing, Social Housing, Cooperative Housing, Collaborative Housing

1. Giriş

Bireyin mekânsal etkinliklerinin gündelik hayat alışkanlıkları kapsamında toplumsal etkileri bulunmaktadır ve bu etkinlikleri dolayısıyla mekân-birey-toplum arasında karşılıklı dönüştürücü etkiler ile toplumsal mekân oluşmaktadır (Lefebvre, 2014, s. 98-99). Bu durum, mekânın günlük hayattaki yerinin toplumsal bir oluşum olduğunu, günlük yaşam ve mekânın karşılıklı etkileşim halinde olduğunu ifade etmektedir. Bireylerin gündelik hayatına dair izler gösteren konut, toplumsal yaşantı ve kültürden etkilenmektedir. Bu özellikleriyle konut hem özel hayata hem toplumsal yapıya dair izler barındırmakta ve yönetmelikler, ekonomi, politika, kültür gibi farklı unsurlardan etkilenen çok katmanlı bir yapı göstermektedir (Thorns, 2002, s. 99). Bu bağlamda, çok kullanıcıli konut tipolojilerini içeren konut alanlarının mekânsal organizasyonu, toplumsal yapı, ekonomi ve bilgi teknolojilerindeki gelişmelerin etkilediği sosyal ve fiziki çevre etkileşimi sonucu gündelik hayat alışkanlıklarına sahne olan kamusal ve özel alan arası geçirgenlikleri içermektedir. Bu çalışma kapsamında, konut alanlarındaki kamusal-özel alan hiyerarşisi ele alınarak, konutun toplumsal boyutu kavramı açıklanmakta ve bu doğrultuda farklı konut türlerinde ortak mekân kullanımının analizi yapılarak çok kullanıcıli konut alanlarındaki farklı türlerin benzerleşen ve farklılaşan özellikleri incelenmektedir. Böylece, çok kullanıcıli konut alanları kapsamında konutun toplumsal boyutu açısından ele alınan farklı konut türlerinin ortak mekânlar açısından çeşitli ölçeklerdeki kamusal-özel alan etkileşimine göre benzer yönleri vurgulanmaktadır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Konut sorunu, bireysel bir ihtiyaç olmanın ötesinde, toplumsal boyutları da içeren kapsamlı bir olgudur. Konut ihtiyacına çözüm üretilebilmesi için; konutun sayısal verilerle ele alınmasına ek olarak niteliksel boyutu açısından irdelenmesi gerekmektedir. Barınma ihtiyacına çözüm üretilebilmesi toplumun genelini etkilemektedir. Engels (2019, s. 61-65) konut sorununu politik açıdan tanımlamakta ve sınıfsal farklılıklara göre eşit imkânlar yaratılması için mülkiyet türlerinin yeniden ele alınması gerektiğini ifade etmektedir. Konut olgusu ekonomi, politika, sosyal yapı gibi farklı olguların etkileşimini içermekte ve barınma işlevinin ötesinde ekonomik açıdan kullanım değeri ve bireyin en özel alanı olan ikamet etme yeri olmasına göre farklı anlamlar taşımaktadır. Günümüzde konut alanlarının gayrimenkul olarak meta değerinin barınma anlamının önüne geçmesi

sebebiyle nitelikli konuta erişim açısından problemler oluşmakta ve toplumun farklı kesimlerinin konuta erişimi konusunda toplumsal ayrışma belirginleşmektedir (Madden, Marcuse, 2021, s.180). Nitelikli barınma ihtiyacının toplumun her kesimi için ortak bir gereksinim olması, ekonomik olarak erişilebilir konut alternatifleri için kolektif çözümlere duyulan ihtiyacı ve toplumun geniş kesimlerine konut sağlama çabalarıyla konutta karşılanabilirlik tartışmalarını ve konut alanlarında ortak mekân kullanımına yönelik potansiyelleri içeren çalışmaları öne çıkarmaktadır (Czischke, 2018, s.57-58). Bu durumda, sorun sadece düşük gelir gruplarının barınma sorunu olmaktan çıkmakta ve toplumun geneli için uygun fiyatlı konutun, nitelikli mekânsal kurgu ve kamusal-özel alan hiyerarşisi ile oluşturulması çabalarını içermektedir.

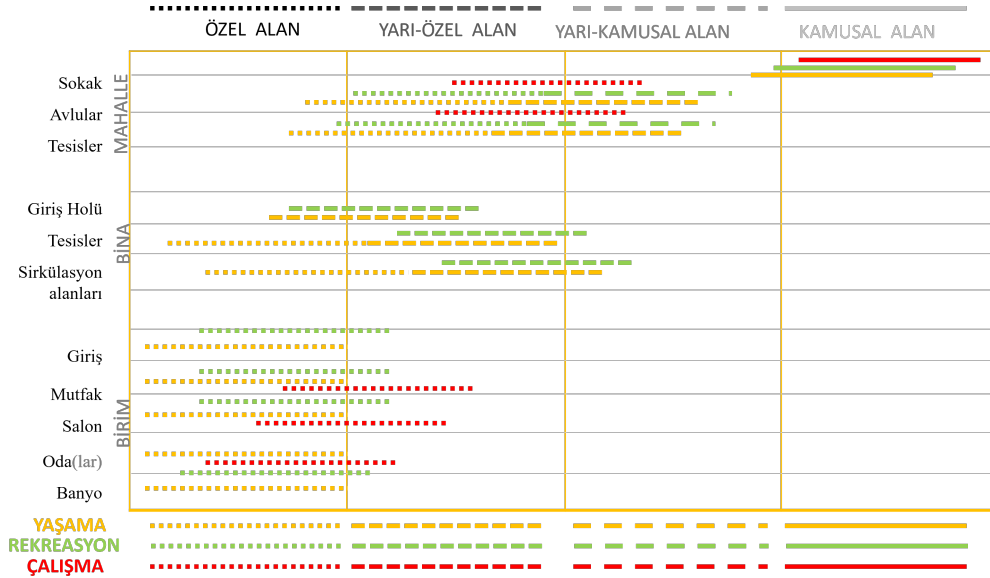
Kent yaşamı içinde konut alanları, ekonomik sistem ve değişen toplumsal yapı ile yeniden şekillenirken; ev içi alan ve kamusal alan arasında farklı aktivitelerle esnek kullanıma imkân tanıyan yarı-kamusal ve yarı-özel niteliklere sahip ortak mekânlar ortaya çıkmaktadır (Hayden, 1984, s.177-179). Özellikle yoğun kent dokularında gözlemlenen çok katlı ve/veya çok kullanıcıli konutlardaki ortak mekânlar, daha sürdürülebilir konut alanlarının tasarımına yönelik potansiyeller içermektedir. Konut alanlarındaki ortak mekân kullanımı, her hane halkı için ortaklaşan ev içi alan gereksinimlerinin ve boş zaman aktivitelerinin bir kısmının ev sınırları dışında yarı-özel, yarı-kamusal alanlarda gerçekleşmesine olanak tanımakta; böylece sahip olunan özel alanın metrekare maliyetini düşürerek daha ekonomik çözümler üretilmesine imkân sağlamaktadır (Vestbro, 2014 s.7). Konut tedarikinde nitel ve nicel ihtiyaçları dikkate alarak, toplumun farklı kesimlerine hitap eden çeşitlilikte çözüm önerileri sunulmasıyla birlikte, konut üretiminde kapsayıcı modeller içeren ortak mekân kurgusu bulunan konut yaklaşımları öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, konutun toplumsal boyutu kavramı öne sürülerek, konut alanlarındaki kamusal-özel alan arası kullanımların görüldüğü ortak mekân kurgusu ve toplumsal etkileşimin incelenmesi amaçlanmaktadır. Konut olgusunun finansman, sosyal içerik, yapım ve yönetim modeli gibi farklı katmanlarına odaklanan farklı konut türlerinin yapılı çevre disiplinleri açısından mekânsal kurgularının benzer nitelikleri ortaya çıkarılarak, konut olgusunun sosyoekonomik boyutunun fiziksel çevre ile ilişkisi incelenmektedir.

1.2. Çalışmanın Yöntemi

Karşılaştırmalı konut analizi; farklı ülkelerde görülen konut yaklaşımlarının farklı ve benzer yönleri ile yönetmelikler, kültürel, toplumsal yapı ve mekânsal nitelikleri doğrultusunda karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesini içermektedir. Böylece, farklı coğrafyalarda ve/veya zamanlarda konut gelişiminde etkili olan benzer ve farklılaşan faktörler açıklanarak, bu faktörlerin konut olgusu ilgili kararlara etkisine göre farklılaşan tutumların küresel ölçekte benzer yaklaşımlarla ilişkilendirilmesine ve her ülke için özelleşen konut sorunlarının genel perspektifte incelenmesine imkân sağlanmaktadır (Kemeny ve Lowe, 1998, s. 173). Bu çalışmada karşılaştırmalı konut analizi yöntemi ile farklı ülkelerdeki konut örneklerinde kamusal-özel alan arası etkileşim incelenmektedir.

Dolores Hayden, konut araştırmalarında ev içi alan ve kamusal alan ayrımının, barınma ihtiyacının temelindeki gündelik yaşantıya ilişkin gereksinimlerin göz ardı edilmesine sebep olduğunu açıklamaktadır. Konutun günlük yaşam aktivitelerinden bakım hizmetleri, ev işleri, ev içi alandan kamusal alana taşmakta; aynı zamanda kamusal alanda olduğu kabul edilen boş zaman aktiviteleri ve çalışma hayatına ilişkin bazı aktiviteler ev içi alana da yansımaktadır (Hayden, 1981, s. 273-275). Konut alanlarındaki ortak mekânlar, ortak eylem ve komşuluk ilişkilerinin oluşması için ortam oluşturmasına ek olarak, kolektif kullanımlar içermesi sebebiyle daha az alanın daha etkin kullanımını

sağlamaktadır. Konut birimi içinde salon, mutfak gibi mahremiyet seviyesi daha düşük olan mekanlar rekreasyon amaçlı veya ev içi emeğin para kazanma amaçlı kullanımına imkân sağlamaktadır. Bina içinde, ortak teraslar, ortak salon, çamaşırhane gibi mekanlar ve sirkülasyon alanları bu anlamda ortak alanlar içinde ön plana çıkmaktadır çünkü karşılaşmalara imkân sağlarken esnek kullanım olanakları içermektedir. Mahalle ölçeğinde ise avlular, bahçeler ve sokak çocuk bakımı, sosyalleşme, spor etkinlikleri gibi hem özel alanla ilişkilenen hem de toplumsal etkileşimde önemli rol içeren kullanımlara ortam hazırlamaktadır. Bu anlamda, en özel yaşam alanını içeren konut birimlerinin ortak mekân kullanımı ile kamusal-özel alan hiyerarşisi değişmektedir. Bu görüşlere göre Şekil 1’de konut alanlarında görülen kamusal-özel alan arası geçirgen mekânsal kurgu şematik olarak ifade edilmektedir. Rekreasyon, çalışma ve yaşama işlevleri ise kentsel kullanımlara bağlı olarak iç içe geçtiği salon, mutfak, çalışma odası gibi konut birimi içi mekânlarda; teras, çocuk oyun odası, çamaşırhane, depo gibi bina içi mekânlarda ve bahçe, sokak gibi mahalle ölçeğindeki mekânlarda görülebilmektedir. Kentsel işlevlerin kullanımlara bağlı olarak üst üste bindiği durumlar kamusal-özel alan arası sınırların muğlaklaştığını göstermektedir. Şekil 1’de gösterilen bu diyagram, çalışmanın devam eden kısmında her örnek için ele alınmakta ve mekânsal analizlerde yeniden oluşturulmaktadır.

Şekil 1. Konut alanlarında kentsel işlevler ve kamusal-özel alan hiyerarşisi

İki temel kısımdan oluşan çalışmanın ilk kısmında konutun toplumsal boyutuyla ilişkili kabul edilen ve kamusal-özel alan arası geçirgenlikler içeren çok kullanıcıli konut türleri arasında; karşılanabilir konut, toplu konut, sosyal konut, kooperatif konut ve paylaşımlı konut olmak üzere beş konut türü etimolojik ve kavramsal olarak incelenmektedir. Bu beş konut türü belirlenirken, çok sayıda hane halkının barınma problemine çözüm üreten, kullanıcıları arasında ortak eylem ve komşuluk ilişkileri geliştirilmesine imkân tanıyan ve kamusal-özel alan arası geçirgenlik içeren konut türleri incelenmektedir. Bu bakış açısına göre, karşılanabilir konut, konut sorununun ekonomik boyutunu temsil etmesi; toplu konut, konut sunum biçimi olarak seri üretim yaklaşımlarını içermesi; sosyal konut, merkezi ve yerel yönetimlerin toplumun dezavantajlı kesimleri için konut üretimi sağlaması; kooperatif konut, konut üretiminde ortak eylem içeren organizasyon yapısı; paylaşımlı konut ise kamusal-özel alan geçirgenlikleri içeren mekânsal kurgusu ve farklı seviyelerde katılımcı tasarım uygulamalarına imkân tanıması sebebiyle çalışmaya dâhil edilmektedir. İkinci kısımda ise, beş konut türü için 2000 yılı sonrasında tamamlanmış ve konut alanı olarak kullanılmaya devam edilen ikişer örneğe dair mekânsal analizler ile

bu konut örneklerindeki kamusal-özel alan hiyerarşisi ve kentsel kullanımları ifade eden tablolar oluşturulmaktadır. Mekânsal analizlerde incelenen örneklerin öne çıkan konut yaklaşımı, konumu, tamamlanma yılı ve mimarı belirtilmektedir. Konut örneklerinin mekânsal analizlerinde vaziyet planlarında kentsel işlevlere göre yaşama, rekreasyon ve çalışma işlevlerini içeren kısımlar sırasıyla turuncu, yeşil ve kırmızı ile renklendirilerek belirtilmektedir. Her konut örneği için konut birimleri ve kat planları aynı yaklaşımla gösterilmektedir. Bu durumda konut biriminin içi turuncu ile ortak kullanım imkânı bulunan kısımlar yeşil ile renklendirilmektedir. Bu incelemeler doğrultusunda belirlenmiş olan her konut örneği için kentsel işlevler ve kullanımları konut alanlarındaki birim, bina, mahalle ölçeğine göre kamusal-özel alan hiyerarşisinde karşılığının gösterilmesi için diyagramlar oluşturulmaktadır. Bu analizler sonucunda konut örnekleri sosyal çevre ve fiziksel çevre etkileşimine göre değerlendirilmektedir.

2. Kamusal-Özel Alan Arası Etkileşim İçeren Konut Türleri ve Konutun Toplumsal Boyutu

Sıradan ve sürekli tekrar eden döngülerden oluşan gündelik hayat aktiviteleri, mekânsal özelliklerine ek olarak, toplumsal yapı ve zaman boyutlarını içermektedir. Ancak, gündelik hayat aktivitelerinin, sürekli yeniden üretilmesi ve sıradan rutin haline gelmesi sebebiyle, yapıları çevre disiplinlerinde günlük yaşamın dikkate alınmadığı durumlar görülebilmektedir (Tekeli, 2010, s. 19). Gündelik hayatın toplumsal yapı ve fiziksel çevre ile düşünülmesi, yaşanabilir ve sürdürülebilir mahalle planlamasında önemli yer tutmaktadır. Bunun yanı sıra, kent planlamada gündelik hayat alışkanlıklarına yönelik mekânsal gereksinimlerin dikkate alınmadığı durumlarda, konfor koşullarını düşüren ve insanların fiziksel çevreden beklentilerine cevap vermeyen mekânların üretimi eleştirilmektedir (Greed, 2010, s. 108). Bu anlamda, özellikle konut alanlarının tasarımında, gündelik hayat alışkanlıklarının mekânsal karşılıklarının sadece fiziksel boyutuyla değil, toplumsal ve ekonomik boyutlarıyla da düşünülmesi gerekmektedir. Sosyal bir varlık olan insan ve toplumun, sosyokültürel ve sosyoekonomik arka planını şekillendiren, yaşama ile ilişkili gelenek, görenek, alışkanlık; çalışma ile ilişkili üretim, hizmet etme, iş yapma; rekreasyon ile ilişkili dinlenme, eğlenme, tüketim vb. örüntüler gündelik hayatın önemli bileşenleri olarak birey ve toplum ilişkisini belirlemede önemli rol oynamakta ve bu çalışmada “konutun toplumsal boyutu”nu temsil etmektedir. Bu bakış açısına göre, konutun toplumsal boyutu, birlikte hareket etmeye imkân tanıyan, ortak aktiviteleri destekleyen, kullanıcılar arasında komşuluk ilişkisinin oluşmasını sağlayan, kamusal-özel alan arası geçirgen mekânlar içeren çok sayıda hane halkının barınmasına imkân tanıyan konut türlerinde hayat bulmaktadır. Çalışmanın devam eden kısmında konutun toplumsal boyutu kavramıyla ilişkili kabul edilen beş konut türü tanımlanmaktadır

Karşılabilir konut: Türkçe literatürde “Affordable housing” kavramının çevirisi ödenebilir veya karşılanabilir konut kavramları ile ifade edilmektedir. Kavram “hane halkının gelirinin yüzde otuzunu aşmayan konut” olarak ifade edilmektedir. Ancak bu kavrama yönelik İngilizce literatürde ayrıntılı tanım anlamında fikir birliği netlik kazanmamıştır. Marom ve Naomi (2015, s. 995-996), uygun fiyatlı konut imkânlarına erişimde toplumun farklı kesimlerinin eşit imkânlara sahip olabilmesi için yönetmelikler düzeyinde verilen kararlar ile karma mülkiyet türleri içeren çok kullanıcı konut alanlarının toplam konut birimi sayısının yaklaşık %10'u kadar uygun fiyatlı kiralanabilir konut imkânlarını içermesinin zorunlu kılınması ile sağlandığını açıklamaktadır. Bu anlamda karşılanabilir konut kavramı daha çok kiralanabilir konut türlerini içermektedir. Ancak konut alanlarının karşılanabilirliği farklı mülkiyet türleri açısından karmaşıklık yaratmaktadır. Ülkemizde konut üretiminde kullanım hakkı açısından genel yaklaşımın

mülk sahipliği üzerine olması, bu kavramın Türkçe literatürde kullanımında zorluklar oluşturabilmektedir. Ekonomik anlamda karşılanabilir nitelikte konut üretiminde mülk sahipliği üzerine üretimin ön planda olması, konut üretiminde ekonomikliğin küçük konut üretimi ile yalnızca mekânsal boyutlara indirgenmesi ve yerel yönetimlerin toplumun her kesimi için erişilebilir nitelikli ve uygun fiyatlı konut üretiminde etkin rol almaması eleştirilmektedir (Tekeli, 2010, s. 341-342).

Toplu konut: TDK bu terimi, “Önceden planlanmış belli bir yerleşim bölgesinde, vatandaşa devletin açtığı kredi yardımları ve katkılarıyla oluşturulan yapılar bütünü” olarak tanımlamaktadır. İngilizce literatürde “mass housing” olarak geçen bu terim konut üretim modelini açıklamaktadır. Seri üretimle elde edilen toplu konut ekonomik olması açısından düşük gelir grubu için konut üretiminde sıklıkla tercih edilmektedir (Keleş, 2019, s. 343-348). Bu kavram Kent Bilim terimleri sözlüğünde şu şekilde tanımlanmaktadır: “Toplu konut: Konut birleşkesi, konut yapım ortaklığı ya da konut bankaları gibi kamusal ya da özel kuruluşlarca gerçekleştirilen ve çok sayıda ailenin barınma gereksinimini karşılayan büyük çaptaki konutlandırma ve yerleştirim girişimi.” (Keleş, 1980, s. 104). Toplu konut üretim modeli özellikle 20. Yüzyıl başlarından itibaren malzeme ve yapı teknolojisindeki gelişmeler etkisinde çok sayıda konut biriminin endüstriyel anlamda seri üretimine imkân tanımaktadır. Modern mimarlık hareketi kapsamında konut üretiminde seri üretim yaklaşımıyla sıradan insanın barınma problemine çözüm bulunması ve aynı zamanda hem mekânsal kurgu için hem mobilya tasarımı ile minimum alanının optimum verimde kullanımına yönelik tasarım anlayışı ön plana çıkmaktadır (Teige, 2002, s. 33). Ancak Modern Mimarlık hareketi kapsamında üretilmiş olan konut alanları, konut sorununun çözümünde nicelik açısından önemli bir başarı elde edilmesine imkân sağlamış olmasına rağmen, toplumsal düzen ve mekânsal ayrışma anlamında eşitsizliklere neden olması sebebiyle eleştirilmektedir (Florian, 2011, s.17). 1984 yılında kurulmuş olan TOKİ – toplu konut idaresi, merkezi yönetim tarafından Türkiye’nin bütün bölgelerini kapsayacak şekilde toplumun her kesimi için konut üretiminin sağlanması için yetkilendirilmiştir. TOKİ’nin yetkileri konut politikalarının belirlenmesi, uygulanması, kamu-özel işbirlikleri ile konut üretiminin sağlanması, düşük ve orta gelir grubu için konut üretimi, konut alanlarına yönelik altyapı sağlanması, afet sonrası konut üretimi ve kırsal alanlardaki konut üretimi gibi birçok konuyu içermektedir (Keleş, 2019, s. 346). Günümüzde toplu konut üretiminin mega projelerle birlikte planlanması, kapalı konut sitesi yaklaşımının artması ve komşuluk ilişkilerine imkân tanımayan kentsel kurgu içermesi sebebiyle toplu konutlar eleştirilmektedir (Aysev, 2018, s. 64-65).

Sosyal konut: İngilizce literatürde “social housing” düşük gelir grubu için kamu kuruluşları tarafından genellikle kiralık olarak sunulan konutları kapsamaktadır. Ülkemizdeki sosyal konut örnekleri arasında belirli meslek gruplarına temin edilen lojmanlar kabul edilmektedir. Kent Bilimleri sözlüğünde yer alan ucuz konut, kamusal konut ve toplumsal konut tanımları bu kavramla ilişkilendirilmektedir. Ucuz konut, düşük gelir grubu sayılan hane halklarının kiralık veya mülk konut olarak maddi karşılığını sağlayabildiği, minimum boyut ve standartlarda barınma ihtiyacına çözüm öneren ve kamu kuruluşları tarafından sağlanan konut türü olarak ifade edilmektedir. Kamusal konut, kamu kuruluşları tarafından kontrol edilen ve düşük gelir grubu hane halklarına kiralık olarak sağlanan konut olarak tanımlanmaktadır. Düşük gelir grubu için minimum alan kullanımı ile sağlık koşullarına uygun, uygun fiyatlı konut türlerini içermektedir (Keleş, 1980, s. 63-64). Avrupa ülkelerinde refah devleti anlayışı ile birlikte yerel yönetimlerin kendi oluşumları ve kamu-özel işbirlikleri ile genellikle kiralanabilir alternatifleri olan konutlar içeren sosyal konut üretimi görülmektedir. Ancak 80’li ve 90’lı yıllarda başlamış olan özelleştirme uygulamaları ile sosyal konut stokunun azalması özellikle İngiltere’de uygun fiyatlı konuta erişim konusunda problemler yaratmaktadır (Scanlon vd., 2015, s.2). Ülkemizde

Cumhuriyet'in ilanından itibaren merkezi yönetimler tarafından çeşitli kamu kuruluşları aracılığıyla ortaklıklar sağlanarak çok sayıda konut üretimi hedeflenmesine ek olarak kredi imkânlarının kolaylaştırılması, vergi muafiyeti gibi konut alımını kolaylaştırması düşünülen uygulamalar belirlenmiştir. Ancak kentlerdeki artan uygun fiyatlı konut ihtiyacına yönelik alternatiflerin yetersiz kalması ile kullanıcıların kendi çözümlerini üretmesi gibi problemler ortaya çıkmıştır (Alkişer & Yürekli, 2004, s. 11).

Kooperatif konut: TDK kooperatif kelimesini “Ortaklarının gereksinimlerini uygun şartlarda elde etmelerini sağlamak amacıyla kurulan birlik” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdan yola çıkılarak kooperatif konut “kullanıcıların barınma gereksinimlerinin uygun koşullarda sağlanması için oluşturulan topluluğun temin ettiği konut” olarak ifade edilmektedir. Kuzey Avrupa ülkeleri arasında, İsveç ve Norveç'teki kooperatif konut yaklaşımı, çok sayıda nitelikli konutun üretilmesi ve toplumun farklı kesimleri tarafından erişilebilir olmasının sağlanması açısından önemli bir başarı olarak görülmektedir. İsveç ve Norveç'teki kooperatif konutlarda yaygın kullanım hakkı modeli dolaylı ev sahipliği olarak tanımlanan, hane halkının doğrudan kendi konutunun sahibi olmadığı ancak bir konut kuruluşunun ortak hissedarı olarak kullanım hakkını aldığı bir tür olarak görülmektedir (Sorvol, Bengtson, 2016, s. 127). Farklı mülkiyet yapılanması, bu yerleşimlerde ortak kullanım alanlarını ön plana çıkarmakta ve ortak iş bölümünün daha kolay sağlanmasında önemli rol oynamaktadır (Bengtson, 2000, s. 18). Erken Cumhuriyet döneminde devlet memurları için daha çok müstakil konutlar içeren geniş konut yerleşimleri kooperatif konut olarak üretilmiştir. Ülkemizde özellikle Cumhuriyet'in ilanından sonraki dönemden 1980'li yıllara kadar kooperatif konut üretimi yaygın bir şekilde görülmektedir. Ancak Avrupa'daki örneklerden farklı olarak kalabalıklaşan kentlerdeki konut sorununu nispeten göz ardı ederek, orta ve üst gelir grubu için daha nitelikli konutların daha uygun fiyatla üretimine odaklanıldığı ve zaman içerisinde ikincil konutların üretildiği bir yaklaşım içermektedir (Özüekren 1996, s. 357-359).

Paylaşımlı konut: Türkçe kaynaklarda, paylaşımlı konutla ilgili kavram ve tanımlara yönelik ortak kabul bulunmadığı dikkat çekmektedir. Geleneksel anlayışın dışında mülkiyet türlerinin, kamusal-özel alan arası kullanımların ve kentsel işlevlerin bir arada olabildiği konut türlerine yönelik tanımlar ve resmi yönetmelikler bulunmamaktadır. Bu çalışma kapsamında, paylaşımlı konut, İngilizce literatürde temel kavram olarak ifade edilen “collaborative housing” (Lang, vd. 2018, s.11) teriminin çevirisi olarak kabul edilmektedir. “Collaborative” kelimesinin çevirisi ‘iş birliği’ olmasına rağmen, bu konut türü, ortak mekânların paylaşımlı niteliği ve gündelik hayat alışkanlıklarının düzenlenmesinde paylaşımlı iş bölümünün ön plana çıktığı kabul edilerek “iş birlikçi konut/iş birliği konutu” yerine “paylaşımlı konut” kavramı ile ifade edilmektedir. Paylaşımlı konut türü gibi çok kullanıcıli konut tipolojilerinde, benzer ihtiyaçların mekânsal gereksinimi doğrultusunda ortak mekân kullanımına imkân tanıyan, kamusal ve özel alan sınırlarının muğlaklaştığı ara mekânlar, özel alan ve kamusal alan sınırlarının muğlaklaştığı durumları ortaya çıkarmaktadır (Vestbro D. U., 2000). Böylece ortaklaşan ihtiyaçlara ortak mekânlar ile çözüm önerisi getirilmesi, alım gücüne uygun konut temini açısından alternatifler üretilmesi için potansiyeller ortaya çıkarmaktadır.

Yukarıda tanımlanan konut türleri ve yaklaşımları çok kullanıcıli ve kamusal-özel alan etkileşimi açısından farklı derecelerde mekânsal nitelikler içermektedir. Ancak mekânsal kurgu açısından benzerlikler içermelerine rağmen toplu konut bir üretim modelini, kooperatif ve sosyal konut finansman modelini, karşılanabilir konut yönetmelik düzeyindeki uygulamaları, paylaşımlı konut ise katılımcı konut uygulaması içeren yeni bir modeli ifade etmek için kullanılan farklı tür ve yaklaşımlardır. Bu türlerin birbirini kısmen içerdiği ve benzer nitelikler gösterdiği uygulamalar bulunmasına rağmen

yukarıdaki tanımların her birini en kapsamlı şekilde temsil eden ikişer örneğin seçilmesine özen gösterilmiştir. Bu kapsamda çalışmanın devam eden kısmında tanımlanan konut türleri kamusal-özel alan hiyerarşisine göre analiz edilmekte ve genel özellikleri açıklanmaktadır.

3. Karşılaştırmalı Konut Analizi

Karşılaştırmalı konut analizi için örnekler günümüzde literatürde yer alan önemli mimarların tamamlanmış projeleri arasından seçilmiştir (Tablo 1). Her konut türünde iki örnek için öncelikle tamamlanma yılı, konum, yapı – konut türü, toplam alan, birim sayısı, konut birim türü ve ortak mekânlar ifade edilmektedir. Her örnek için mekânsal incelemeler ile kentsel kullanım ve kamusal-özel alan hiyerarşisini gösteren analizler oluşturulmaktadır.

Tablo 1. Karşılaştırmalı Konut Analizi Örneklerine Ait Bilgiler

Mimarlık Ofisi	Proje (Konum, Tarih)	Konut Türü	Yapı tipolojisi (toplam alan)	Konut birim sayısı (türü)	Paylaşımlı mekânlar
nArchitects	Carmel Place (ABD, New York, 2015)	Karşılabilir konut	Apartman bloğu (3250m2)	55 birim, (1 odalı-8 tür)	Sirkülasyon, zemin kat, spor salonu, ortak salon, yemek salonu
BIG	Dortheavej 2 Residences (Danimarka, Kopenhag, 2018)	Karşılabilir konut	Sıra ev, 4-5 katlı (6800 m2)	66 birim, (1-2 odalı- 3 tür)	Bahçe, sirkülasyon
MVRDV	Mirador (İspanya, Sanchinarro, 2005)	Toplu konut	Apartman bloğu 21 katlı (138000 m2)	154 birim (2-6 odalı 36 tür)	Teraslar sirkülasyon
UN-Studio	I'park (Kore, Daegu, 2008)	Toplu konut	2 büyük yapı adası, 30 katlı bloklar (319193 m2)	36 konut bloğu	Sirkülasyon, Park, avlular, kütüphane, yüzme havuzu, spor salonu, oyun alanları, dinlenme alanları, yürüme yolu, ormanlık alan, mahalle evi
Elemental	Quinta Monroy (Şili, 2003)	Sosyal konut	Tekil konut – sıra ev (5000 m2)	100 birim (çok odalı dönüştürülebilir 3 tür)	Avlular, kolektif mekân, Kolektif mekân (20 ailelik)
Lacaton&Vassal	Ourcq Jaures Öğrenci evi ve sosyal konut (Fransa, Paris, 2013)	Sosyal konut	Apartman bloğu bahçeli (5740 m2)	530 konut, 98 öğrenci odası (1-5 odalı, 4 tür)	Sirkülasyon, teras-balkon, bahçe, 6 kullanıcı bakım evi, 3 dükkân
Malmström Edström Arkitekter Ingenjörer	Brf Viva (İsveç, Göteborg, 2019)	Kooperatif Konut	6 konut bloğu (11200 m2)	132 birim (2-4 odalı, 3 tür)	Sirkülasyon, teraslar, avlu, bahçe, kış bahçesi

Tablo 1. Karşılaştırmalı Konut Analizi Örneklerine Ait Bilgiler (devamı)

Mimarlık Ofisi	Proje (Konum, Tarih)	Konut Türü	Yapı tipolojisi (toplam alan)	Konut birim sayısı (türü)	Paylaşımlı mekânlar
Pau Vidal, Vivas Arquitectos	La Chalmeta (İspanya, Barcelona, 2021)	Kooperatif konut	Apartman bloğu (3750 m ²)	32 birim (3-5 odalı, 3 tür)	Sirkülasyon, Teraslar, bahçe, marangozhane, çalışma odası, ortak salon, yemek alanı – mutfak, çamaşırhane, marangozhane, çalışma odası, ortak salon, yemek alanı – mutfak, çamaşırhane
McCamman t&Durrett	FrogSong Cohousing (ABD, Kaliforniya, 2003)	Paylaşımlı konut	Tekil konutlar (8000m ²)	30 birim (4-5 odalı 3 tür)	Mahalle evi, misafir evi, bahçeler, çocuk oyun alanı, marangozhane, çamaşırhane sirkülasyon alanları
Heide & von Beckerath, Jesko Fezer	R-50 Apartmanı (Almanya, Berlin, 2013)	Paylaşımlı konut	Apartman bloğu (2037 m ²)	19 birim (3-5 odalı 19 tür)	Sirkülasyon, teras, balkon, yemek alanı – mutfak, çocuk oyun alanı, çalışma alanı, marangozhane

3.1. Karşılanabilir Konut Örnekleri

Dortheavej 2 Residences yerleşimi, Lejerbo konut kuruluşu tarafından uygun fiyatlı barınma imkânlarının artırılmasına yönelik planlanan bir proje olması sebebiyle ön plana çıkan konut türü “karşılanabilir konut” olarak değerlendirilmektedir. BIG tarafından tasarlanan konut yerleşiminde Jan Gehl’in konut alanlarında dış mekân kullanımı ile bireysel-toplumsal yaşam etkileşiminin sağlanmasına yönelik önerdiği kentsel tasarım anlayışı, yarı-kamusal nitelikteki avlular aracılığıyla kurgulanmıştır (URL-1). Bu konut yerleşiminde toplamda 66 konut birimi bulunmaktadır. Konut birimleri 2 odalı 3 farklı tip içermektedir. Bu yerleşimde konut alanlarına hizmet veren tesisler bulunmamaktadır ancak yarı-kamusal nitelikteki avlular sosyalleşme imkânları oluşturmaktadır. Aynı zamanda ortak kullanılan bisiklet kulüpleri komşular arası karşılaşmaları arttırması ve sosyalleşmeyi desteklemesi amacıyla planlanmıştır (URL-2). Şekil 2’de bu yerleşimin kamusal-özel alan hiyerarşisine göre kentsel kullanımlarla ilişkisi gösterilmektedir.

Şekil 2. Dortheavej 2 Residences Analizler

New York'ta yer alan *Carmel Place* apartman bloğu New York yerel yönetiminin konut sorunu kapsamındaki çalışmaları arasında planladığı bir yarışma sonucunda inşa edilmiştir. nArchitects mimarlık ofisi, minimum metrekarede maksimum hacimsel kullanımı önerdikleri ve toplumsal yaşamı ortak mekânlar ile planladıkları projeleri ile yarışmada birinci olmuşlardır. *Carmel Place* projesinde minimum metrekare kullanımı ile sahip olunan ve satılabilir metrekarenin azaltılması, karşılanabilirlik açısından potansiyeller oluşturmaktadır. Konut birimleri kiralanabilir niteliktedir ve kira kontrolü uygulanmaktadır (URL-3). Buna ek olarak, yerel yönetimler tarafından belirlendiği gibi projenin %10'u konut yardımları kapsamında kiralanmaktadır. Bu sebeple *Carmel Place* karşılanabilir konut örnekleri arasında değerlendirilmektedir.

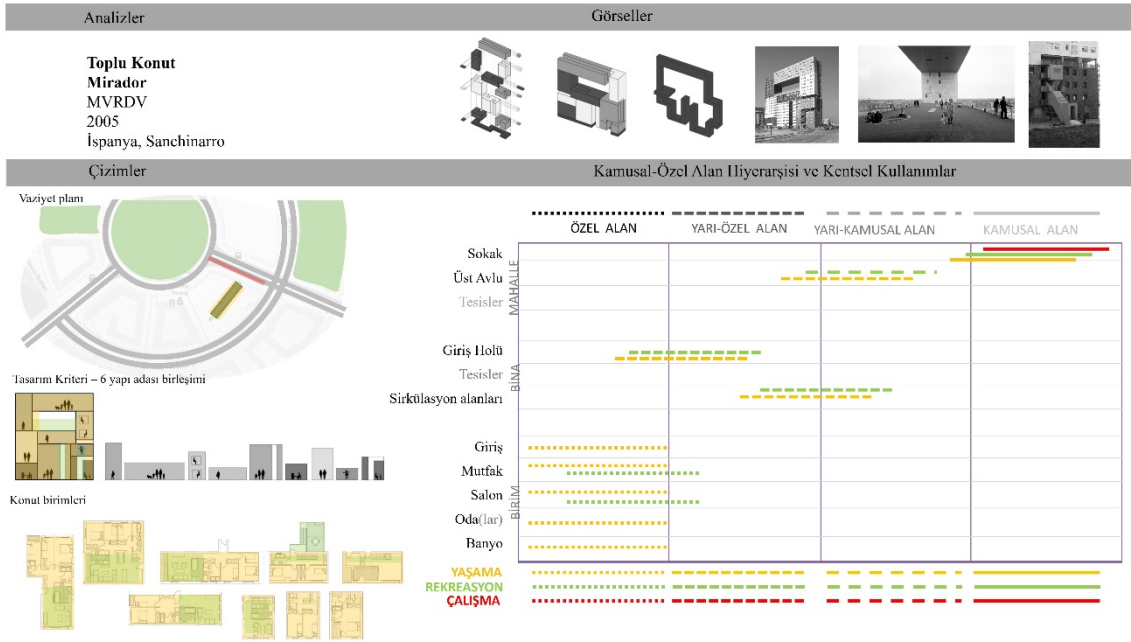
Sekiz farklı tipte konut biriminin bulunduğu bu projede hepsi benzer mekânsal kurguya sahip olan bütün konutlar tek odadan oluşmaktadır. Konut birimlerinde dönüştürülebilir mekân tasarımı ile gündelik hayat alışkanlıklarına göre farklılaşan kullanımlar önerilmektedir. Amerika'da yaygın olan otel-ev anlayışına göre planlanmış olan bu projede, zemin katta servis mekânları bulunmaktadır. Projede yer alan konutların belirli bir kısmı hizmetlerden faydalanmaktadır (URL-4). Servis hizmetlerinin paylaşımlı olması daha uygun fiyata daha nitelikli konutlara sahip olma imkânı sağlamaktadır. Şekil 3 *Carmel Place* projesinin kentsel kullanım ve kamusal-özel alan hiyerarşisini gösteren analizleri içermektedir.

Şekil 3. Carmel Place Analizler

3.2. Toplu Konut Örnekleri

Madrid yerel yönetimi tarafından planlanan uygun fiyatlı konut üretimi projelerinden biri olan *Mirador* konut bloğu şehrin çeperinde geniş yapı adalarının olduğu bir alanda yer almaktadır. Hollandalı mimarlık ofisi MVRDV tarafından tasarlanmış olan bu projede, etraftaki yapı adalarından oluşan kentsel morfolojinin yeniden ele alınmasıyla, altı yapı adasını içeren tek bir yapı bloğunda, düşey mahalle kurgusu blok içinde yer alan yarı-kamusal ve yarı-özel nitelikteki avlular ve teraslar aracılığıyla oluşturulmaktadır. Mirador konut bloğunda bulunan 154 konut birimi, tek odalıdan dört-beş odalıya değişen büyüklüklerde 36 farklı konut tipini içermektedir (URL-5). Geleneksel toplu konut üretimindeki tek tipleşmeye karşı bir eleştiri getirerek modüler tasarım anlayışı ile farklı konut birimleri tasarlanmıştır. Konut birimleri farklı büyüklüklerde olması sebebiyle farklı hane halkı türleri için de alternatifler oluşturmaktadır (URL-6). Konut birimlerindeki özel alan kullanımına ek olarak yarı-kamusal ve yarı-özel nitelikteki mekanlarda rekreasyon amaçlı kullanımlar görülmektedir. Kamusal ve özel alan arası mekân organizasyonu ile kentsel kullanımlar arası ilişki Şekil 4'te analiz edilmektedir.

Şekil 4. Mirador Analizler

Hollandalı UN-Studio tarafından, Güney Kore'nin Daegu kentinde tasarlanmış olan *I'park* yerleşimi 2 etap halinde inşa edilen ve ikişer avlu etrafında planlanmış olan toplam 36 konut bloğundan oluşmaktadır. Yüksek katlı konut bloğu içeren sitelerin yoğunlukta olduğu bir kentsel alanda yer alan *I'park* projesinde cephelerde renk kullanımıyla görsel çeşitlilik sağlanmasının yanında bu renkler sağlıklı yaşam ve toplumsal etkileşim konularına odaklanan kentsel kullanımlara referans vermektedir. Avlular kentsel orman olarak adlandırılan yeşil alan ve sağlıklı yaşamla ilişkilenen aktivitelere imkân tanıyan yürüme-koşu rotası gibi ortak alanları içermektedir. Üç parçadan oluşan daha geniş avlu, sağlıklı yaşam-iyileşme konularında, sağlıklı yemek, fiziksel sağlık ve ruh sağlığı temalarına göre planlanmıştır. İki parçadan oluşan görece daha küçük olan avluda ise sağlıklı yaşam ve iyileşme teması ön plana çıkmaktadır (URL-7).

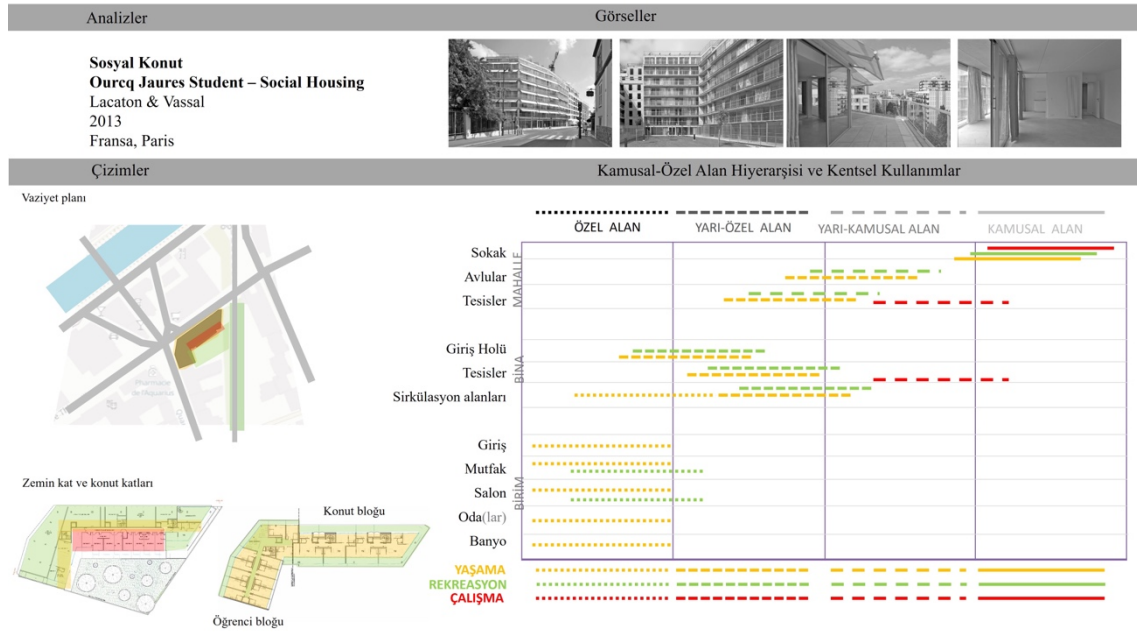
I'park projesinde daha sağlıklı bir yaşam tarzının uygun fiyatlı konut anlayışı ile birleştirilmesinde toplu konut üretim modelinin kullanılması ve ortak kullanım alanlarının bulunması avantajlar oluşturmaktadır. Bu projede ev içi alanla ilişkilenen rekreasyon aktiviteleri de içeren mahalle evi (idari işler için), gençler için merkez, çocuk oyun alanları, ortak kullanım mekanları olarak planlanmıştır. Ek olarak dini merkez, spor salonu, kütüphane gibi daha kamusal kullanımlara imkân tanıyan alanlar da bulunmaktadır (URL-8). Daegu Wolbea *I'park* yerleşiminin kentsel kullanımlar ve kamusal-özel alan hiyerarşisine göre mekânsal analizi Şekil 5'te gösterilmektedir.

Şekil 5. l'Park Analizler

3.3. Sosyal Konut Örnekleri

Paris'te yer alan ve yerel otoriteler tarafından kalkınma planları çerçevesinde inşa edilmiş olan *Ourcq Jaures Öğrenci Evi* ve *Sosyal Konut Bloğu*'nda uygun fiyatlı konut üretimi hedefiyle karma toplumsal yapı oluşturulması amaçlanmaktadır. Projenin mimari ekibi, Lacaton&Vassal, 98 öğrenci evi ve 30 konut birimini içeren bu projede görünebilirlik ve toplumsal etkileşime imkân tanıyan kamusal ve özel alan arası geçiş mekânlar tasarlanmıştır. Konut bloğunun bir tarafında öğrenciler için tekil odalardan oluşan birimler, diğer tarafında ise uygun fiyatlı konut birimleri yer almaktadır. Öğrenci evlerinin bulunduğu blok, özel banyosu olan tek tip olarak kabul edilen bir odanın bina konumuna göre uyarlanmasıyla planlanmıştır. Konut birimlerinin yer aldığı kısımda üç, dört ve beş odalı alternatifleri olan üç farklı konut birimi bulunmaktadır. İki kısımda da sirkülasyon alanlarında ortak kullanım alanları bulunmaktadır (URL-9). Geniş balkonlarla yarı-kamusal kullanımlar hedeflenmektedir, bu balkonların konut birimleri tarafında kalan kısımlarında mahremiyet perde ile sağlanmaktadır. Zemin katta toplumsal kullanımları içeren ortak salonlar, dükkânlar ve altı kullanıcı kapasiteli bir bakım evi bulunmaktadır. Şekil 6, Ourca Joures sosyal konutundaki mekânsal organizasyona göre kentsel kullanımlar ile kamusal-özel alan hiyerarşisini göstermektedir.

Şekil 6. Ourcq Jaures Öğrenci evi ve Sosyal konut Analizler

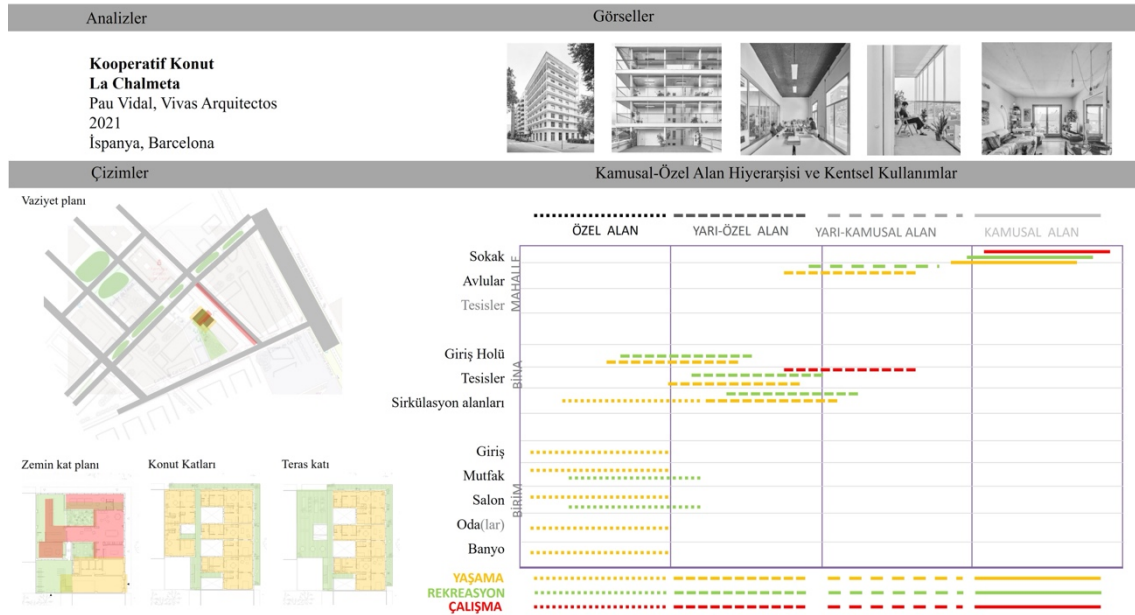
2003 yılında Şili’de inşa edilmiş olan *Quinta Monroy* konut yerleşimi projesinde esnek tasarım anlayışı ile en uygun fiyata maksimum sayıda kullanıcının konut sahibi olması hedeflenmiştir. Konut yardımıyla kısıtlı bütçe ile daha önce alanda yaşayan 100 hane halkının barınma ihtiyacına çözüm öneren 100 konut birimi inşa edilmiştir. Kullanıcılara yarı tamamlanmış konut birimleri ve muhtemel genişleme alanları sağlanmıştır. Konut birimlerinde özel banyo ve mutfak bulunmaktadır ancak oda sayısı kullanıcı kontrolünde artırılabilir. Alandaki toplumsal yapı göz önünde bulundurularak bir mahalle evi kurgulanmıştır (URL-10). Bu özellikleri ile konut tasarımında katılımcı yöntemleri içermesi ve esnek mekânsal organizasyona imkân tanınması sebebiyle önemli örnekler arasında kabul edilmektedir. Merkezi ve yerel yönetimlerin kontrolünde gerçekleştirilen bu kentsel dönüşüm uygulaması, sosyal konut özelliklerinin yanı sıra ekonomik anlamda karşılanabilir konut ve toplumsal anlamda katılımcı uygulamaları ile paylaşımlı konut özellikleri göstermektedir. Konut birimlerine göre kamusal-özel alan hiyerarşisi ile kentsel kullanımlar ve mekânsal analizler Şekil 7’de ifade edilmektedir.

Şekil 7. Quinta Monroy Analizler

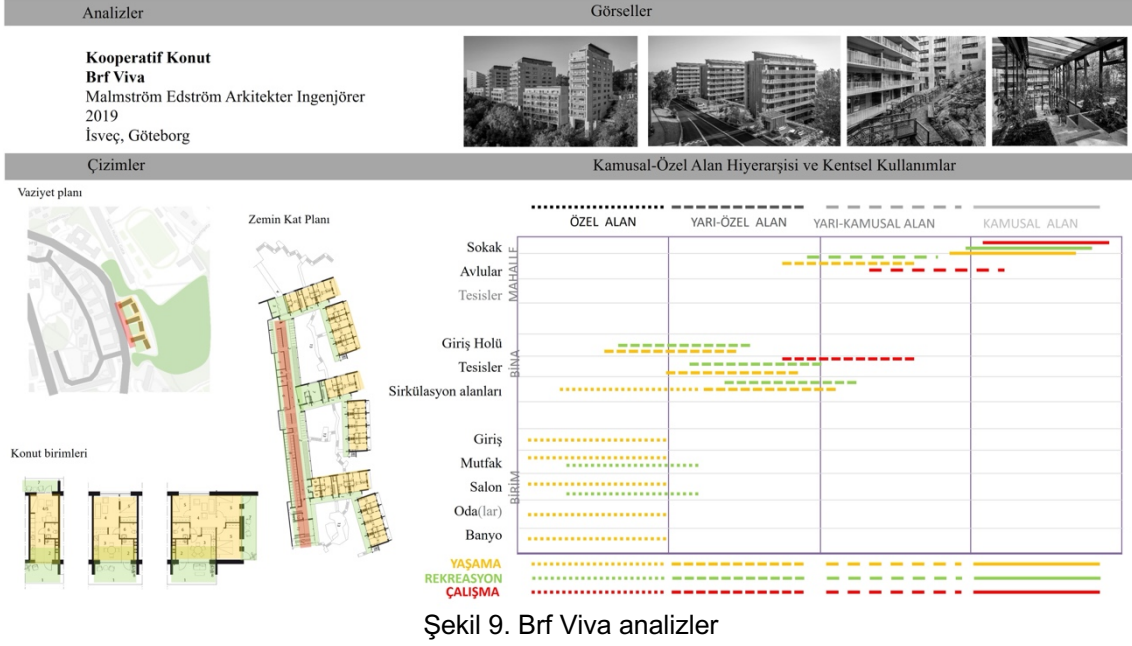
3.4. Kooperatif Konut Örnekleri

2021 yılında kullanımın başladığı Barcelona konut kuruluşunun desteği ile kentsel dönüşüm kapsamında Llar Jove Marina Prat Vermell SCCL kooperatifi tarafından planlanan *La Chalmeta* konut bloğunda 32 konut birimi bulunmakta ve bu konut alanı kullanıcıları tarafından yönetilmektedir. Zemin katta toplumsal kullanımları içeren, çalışma alanı, çocuk oyun alanı, ortak yemek salonu-mutfak, çamaşırhane bulunmaktadır. Bahçe içinde yer alan bu konut projesinde, kullanıcılara özel avlular bulunmaktadır. Ek olarak çatı katında bir ortak teras tasarlanmıştır. Bunların yanı sıra kat aralarındaki sirkülasyon alanları karşılaşmalara imkân tanıyacak şekilde kamusal-özel alan arası geçirgenlik gözetilerek planlanmıştır. Ana merdivenin olduğu alanın yanında dairelerin giriş kapılarının olduğu ikincil bir koridor ile özel alan ve kamusal alan arası geçişlerde hiyerarşik düzen sağlanmıştır (URL-11). Aynı zamanda bu koridor binanın içinde yer alan küçük avluya bakmaktadır ve bu alan ile komşular arasında görünebilirlik sağlanmaktadır. Bu küçük avlu tarafında kullanıcılar pencerelerini ve balkonlarını kendi istedikleri şekilde organize ederek kullanmaktadır. Yukarıda belirtilen özellikleri sebebiyle, *La Chalmeta* bir kooperatif tarafından üretilmiş olmasına ek olarak paylaşımlı konut türüne benzerlik göstermektedir. Şekil 8 *La Chalmeta* konut bloğunun kentsel kullanım ve kamusal-özel alan hiyerarşisine göre analizini içermektedir.

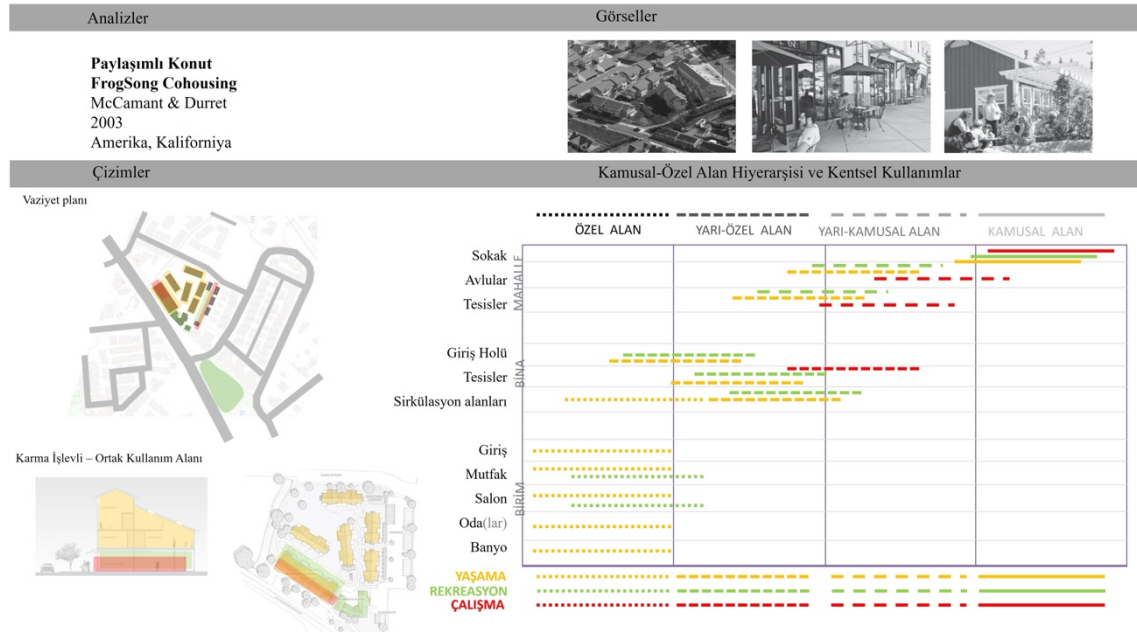
Şekil 8. La Chalmeta Analizler

İsveç'te yer alan *Brf Viva* projesi üçü daha yüksek üçü alçak katlı toplamda 6 konut bloğundan oluşmaktadır. İsveç konut kuruluşu Riksbysggen ve Göteborg Üniversitesi akademik araştırma gruplarının iş birliğiyle çevresel, toplumsal ve ekonomik sürdürülebilirlik ilkelerine dikkat edilerek tasarlanmıştır. Bu projede, toplumsal etkileşimin sağlanması için avlular, bahçeler, teraslar ve bir de mahalle evi niteliğinde kullanılabilen kış bahçesi bulunmaktadır. Ormanlık alan yanında yüksek eğimli bir arazide yer alan bu konut yerleşkesinde konut birimleri pilotiler üzerine yerleştirilerek toprak ve kayalık zemine daha az temas edilmesiyle doğaya etki azaltılmıştır. Sokak seviyesinde bir platform oluşturularak bu kısımda ortak mekânlar ile sosyal amaçlı kullanımlar, ticari birimler, spor alanları planlanmıştır. Farklı bloklar arasında köprülerle yürüme yolları tasarlanmıştır. Projede hedeflenen sürdürülebilirliğin bir parçası olarak prefabrike beton eleman kullanımı görülmektedir. Beton duvarlar dekorasyon amaçlı kaplamasız kullanılarak hem sürdürülebilirliğin hem estetik yaklaşımın bir ögesi olarak ön plana çıkarılmıştır. Böylece daha az malzeme kullanımı ile ilk yatırım maliyeti düşürülmüş ve bakım masrafları azaltılmıştır. Projede araba parkı yerine paylaşımlı kullanıma imkân tanıyan elektrikli araba sistemi planlanmıştır. Konut birimlerinin sirkülasyon alanlarına bakan taraflarında yarı-özel teras ve giriş alanı ile sosyal etkileşimi arttırmak amaçlanmıştır. (URL-12). Bu konut alanının mekânsal analizleri ile kentsel kullanım ve kamusal-özel alan etkileşimini gösteren tablo Şekil 9'da gösterilmektedir.

3.5. Paylaşımlı Konut örnekleri

FrogSong ortak konut yerleşimi, bu konut türünü Amerika'da tanıtan McCammant&Durrett ekibi tarafından tasarlanmıştır. Tekil konut şeklinde 30 konut birimi bulunan bu yerleşimde bahçeler ve evlerin terasları toplumsal etkileşime imkân tanımaktadır. *FrogSong* konut alanında diğer paylaşımlı konut örneklerinden farklı olarak zemin katında lokal işletmeler ile bu yerleşim alanında ikamet eden kişilerin iş yerlerinin bulunduğu ticari alanı ve üst katlarında konut birimlerini içeren bir karma işlevli bina bulunmaktadır. Karma işlevli yapı yalnızca bu konut alanı kullanıcılarına değil aynı zamanda çevre halkına da hizmet etmektedir. Yerleşim alanında karma işlevli yapının yanında yer alan mahalle evinde ise özellikle *FrogSong* hane halkının kullanımını içeren, haftalık yemeklerin organize edildiği ortak mutfak, yemek salonu, marangozhane, çok amaçlı salon, misafirhane, çocuk oyun alanı gibi ortak mekânlar bulunmaktadır. Bu yerleşim alanındaki diğer ortak mekânlar arasında ise otoparkların arkasında yer alan depolar, bostan, çocuk oyun alanları ve küçük bir gölet ile heykellerin bulunduğu konser, sergi gibi farklı işlevlerle kullanılabilen meydan bulunmaktadır. *FrogSong* konut yerleşiminde kiralık alternatifler bulunmamakta ve mülk sahipliğini içeren kullanım hakkı türü görülmektedir (URL-13). Ortak mekânların yerleşim alanındaki dağılımı ve farklı kullanımlara imkân tanınması sosyal etkileşimi güçlendirmektedir. Ortak mekân kurgusu ve mülk sahipliğini içeren kullanım hakkı modeli, ortak eylem ve komşuluk ilişkilerinin sağlanması için topluluğun birbirine daha bağlı olmasını desteklemektedir. Aynı zamanda toplumsal kurgu ve fiziksel çevrenin karşılıklı etkileşimini göstermektedir. Bu konut yerleşkesine dair mekânsal analizler Şekil 10'da gösterilmektedir.

Şekil 10. FrogSong Analizleri

2013 yılında inşa edilmiş olan Berlin'deki *R-50 Apartmanı*'nda 19 konut birimi bulunmaktadır. Kullanıcılar geleneksel çok kullanıcıli apartmanlardaki mekânsal kurgu yerine paylaşım ve dayanışmaya imkân tanıyan kendi önerileri için katılımcı tasarım yaklaşımıyla bir araya gelerek yeni bir konut inşaatı ile isteklerini gerçekleştirmişlerdir. R50 paylaşımlı konut projesinin tasarım kararları, çocuk bakımı, yemek, çamaşır yıkama gibi gündelik hayat gereksinimleri ve hobi alanları, spor salonu, marangozhane gibi rekreasyon kullanımları için ortak mekanlarla kullanıcıların birbirlerine destek olabilecekleri bir yaşam düzeni oluşturacak mekânsal kurguyu içermektedir. Bu amaç doğrultusunda iki kat yüksekliğinde planlanan zemin katta yarı-kamusal, yarı-özel nitelikteki ortak kullanım alanları- marangozhane, çamaşırhane, depo, ortak mutfak ve ortak salon yer almaktadır. Çatı katındaki ortak terasta bütün hane halklarının kullanımına imkân tanıyan yazlık mutfak ve kış bahçesi bulunmaktadır. R50 apartmanında yer alan 19 hane halkı için konut birimi tasarımında ıslak hacimlerin merkezde yer aldığı plan kurgusunda, sabit mobilyalar ve bitirme elemanlarında ortak bir düzene karar verilmesi ile malzeme kullanımı açısından sürdürülebilirliğin yanı sıra, her konut biriminin kendi içinde esnek mekânsal organizasyonu sağlanmaktadır. Bu durum aynı zamanda katılımcı tasarım yaklaşımı açısından tasarım, üretim kullanım aşamalarında yüksek seviyede kullanıcı katılımının sağlandığını göstermektedir (URL-14). Şekil 11'de R-50 apartmanı için mekânsal analizler gösterilmektedir.

Şekil 11: R-50 apartmanı analizler

3.6. Değerlendirme

Bu örnekler incelendiğinde, her konut projesinde öne çıkan bir konut türü olduğu ve aynı zamanda diğer konut türlerinin temel özellikleri ile benzerlikler bulunduğu görülmektedir. Karşılabilir konut, konut kuruluşları tarafından belirli bir grup için planlanmış ekonomik barınma alternatifleri içermektedir. Toplu konut, üretim biçimine göre seri üretimle inşa edilmiş konutları kapsamaktadır. Sosyal konut, resmi otoriteler tarafından özel gruplar için ekonomik barınma imkânları içeren ve satın alınabilirlik-kiralanabilirlik konusunda kurallar içermektedir. Kooperatif konut, belirli bir konut kuruluşu tarafından ortaklıklar sağlanarak üretilen konut yaklaşımı olarak ele alınmaktadır. Paylaşımlı konut, ortak mekân ve tesisler ile komşular arası etkileşim ve dayanışmaya imkân tanınması ve çeşitli aşamalarda kullanıcı katılımının görüldüğü yeni bir konut modeli oluşturmaktadır. Bu konut yaklaşımlarında, kalabalıklaşan kentsel dokuda çok kullanıcılı konut üretimi için değişen kamusal ve özel alan arası kullanımlar görülmektedir. Bu kapsamda farklı konut türlerindeki ortak mekân kurgusu ile sosyal çevre ve fiziksel çevre etkileşimi incelenmekte bu doğrultuda bu konut yaklaşımlarının benzer ve farklılaşan özellikleri Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Konutun Toplumsal Boyutu Kapsamında İncelenen Örneklerin Farklı Konut Yaklaşımlarına göre Değerlendirilmesi

Örnek	Ön plana çıkan konut türü	Sosyal çevre etkileşimi	Fiziksel çevre koşulları	Benzerlik görülen diğer yaklaşımlar
Dortheavej 2	Karşılabilir konut	Yaşlılar için karşılanabilir konut alternatifleri	Minimum alan kullanımı, ortak avlu, ortak depolar	Toplu konut (modüler sistem), sosyal konut (hedef kitle: yaşlılar), paylaşımlı konut (toplumsal etkileşimi amaçlayan ortak mekân kurgusu)
Carmel Place	Karşılabilir konut	Ev içi alan ihtiyaçlarıyla ilgili servis hizmetlerinin paylaşılması	Minimum alan kullanımı, ortak tesisler	Toplu konut (modüler sistem), paylaşımlı konut (ortak tesisler ve hizmet paylaşımı)
Mirador	Toplu konut	Farklı hane halkları için konut alternatifleri, toplumsal etkileşim-karşılaşmalar	Ortak teras ve	Sosyal konut (yerel yönetimlerin katılımı), Kooperatif konut (konut kuruluşu aracılığıyla finansman), Paylaşımlı konut (toplumsal etkileşimi amaçlayan ortak mekân kurgusu)
I'park City	Toplu konut	Sağlıklı yaşam alışkanlıkları için ortak mekân kullanımı	Ortak spor alanları, tesisler	Paylaşımlı konut (sağlıklı yaşam alışkanlıkları ve toplumsal etkileşim için ortak tesisler, ortak mekân kurgusu)
Ourcq Jaures	Sosyal konut	Yaşlılar, öğrenciler ve dezavantajlı gruplar için konut alternatifleri, ev içi yaşam için servis hizmetleri ve iş bölümü	Ortak tesisler, ortak balkon-teraslar,	Paylaşımlı konut (toplumsal etkileşimi amaçlayan ortak mekân kurgusu, ortak tesisler)
Quinta Monroy	Sosyal konut	Katılımcı tasarım yaklaşımı, kullanıcı odaklı kentsel dönüşüm, komşuluk ilişkilerinin devamlılığı	Dönüştürülebilir esnek konut tasarımı, Ortak avlular, mahalle evi	Toplu konut (modüler sistem), Paylaşımlı konut (katılımcı tasarım yaklaşımı ve toplumsal etkileşimi amaçlayan ortak mekân kurgusu)
La Chalmeta	Kooperatif konut	Ev içi yaşam gereksinimleri için iş bölümü	Ev içi alan gereksinimleri için ortak mutfak, çamaşırhane, marangozhane, çalışma alanları, karşılaşmalara imkân tanıyan ortak balkon, teras kurgusu	Paylaşımlı konut (katılımcı tasarım yaklaşımı ve toplumsal etkileşimi amaçlayan ortak mekân kurgusu)

Tablo 2. Konutun Toplumsal Boyutu Kapsamında İncelenen Örneklerin Farklı Konut Yaklaşımlarına göre Değerlendirilmesi (devamı)

Örnek	Ön plana çıkan konut türü	Sosyal çevre etkileşimi	Fiziksel çevre koşulları	Benzerlik görülen diğer yaklaşımlar
Brf Viva	Kooperatif konut	Ev içi yaşam gereksinimleri için servis hizmetleri	Ev içi alan gereksinimleri tesisler, spor alanları, paylaşımlı araba kullanım sistemi, karşılaşmalara imkân tanıyan yarı-özel teraslar	Sosyal konut (yerel yönetimin katılımı), Paylaşımlı konut (toplumsal etkileşimi amaçlayan ortak mekân kurgusu)
FrogSong	Paylaşımlı konut	Ev içi yaşam gereksinimleri için iş bölümü ve hizmetler	Karşılaşmalara imkân tanıyan ortak bahçeler, ev içi alan gereksinimleri için tesisler içeren mahalle evi,	Kooperatif konut (konut kuruluşu aracılığıyla finansman)
R-50 Apartmanı	Paylaşımlı konut	Ev içi yaşam gereksinimleri için iş bölümü ve hizmetler	Ev içi alan gereksinimleri için ortak mutfak, çamaşırhane, marangozhane, çalışma alanları, karşılaşmalara imkân tanıyan ortak balkon, teras kurgusu	Kooperatif konut (konut kuruluşu aracılığıyla finansman)

Danimarka'da yer alan ve yerel yönetimin karşılanabilir konut projeleri kapsamında planlanmış olan Dortheavaj 2 projesi, modüler üretim yaklaşımı ile toplu konut, üretim aşamasındaki konut kuruluşlarıyla ortaklıklarının bulunması sebebiyle kooperatif konut özellikleri göstermektedir. Ortak kullanım alanları ile komşuluk ilişkilerinin güçlendirilmesine yönelik tasarım anlayışı paylaşımlı konut ile ilişkili görülmektedir. New York yerel yönetimi tarafından yapılan yarışma sonrası inşa edilen ve yerel yönetimin zorunlu kıldığı toplam konut sayısının %10'u kadar ekonomik anlamda desteklenen hane halkları için konut uygun fiyatlı konut birimi içeren Carmel Place için modüler tasarım anlayışı ve prefabrikte üretim sistemi ile toplu konut özellikleri, karşılanabilir konut özelliğine yakın bir şekilde ön plana çıkmaktadır. Ortak kullanımlarının gündelik hayatın parçası olarak planlanmış olması paylaşımlı konut türüyle benzerlik göstermektedir.

Bir toplu konut örneği olan Mirador aynı zamanda belediye tarafından planlanan uygun fiyatlı konut projelerinin parçası olması sebebiyle sosyal konut ve karşılanabilir konut özellikleri göstermektedir. Bina içerisinde tasarlanmış olan ortak kullanım alanları ile toplumsal etkileşimin hedeflenmiş olması paylaşımlı konutla benzerlik göstermektedir. Seri üretim ve modüler tasarım anlayışının ön planda olduğu l'park projesinde sağlıklı ve nitelikli yaşam alanlarının uygun fiyata sağlanması hedefi bu konutların karşılanabilir konut özelliklerini içermektedir.

Fransa'da yer alan Qurçq Jaures öğrenci evi ve sosyal konut projesi hem toplumun dezavantajlı kesimleri için uygun fiyatlı konut temini sağlanması açısından hem de komşuluk ilişkilerinin ve toplumsal etkileşimin sağlanması için ortak mekânlar, tesisler içeren mekânsal organizasyonu ile sosyal konut, karşılanabilir konut ve paylaşımlı konut

özellikleri göstermektedir. Üretim modelindeki modüler yaklaşım toplu konut ile benzerlik göstermektedir. Tasarım aşamasında kullanıcı ihtiyaçlarının kullanıcılarla birlikte belirlendiği ve mekânsal kurgunun farklı kullanıcıların değişen ihtiyaçlarına göre dönüştürülebilir nitelikte planlandığı Quinto Monroy, yerel yönetimlerin kullanıcıları için yerinde dönüşümü içeren yaklaşımı sebebiyle önemli bir sosyal konut projesi olarak değerlendirilmektedir. Bu özellikleri aynı zamanda karşılanabilir konut özelliklerini içermektedir. Dönüştürülebilir modüler tasarım yaklaşımı toplu konut üretimine benzerlik göstermektedir. Toplumsal etkileşime imkân tanıyan mahalle kurgusu paylaşımlı konutlardaki toplumsal etkileşime imkân tanıyan mekânsal kurguyla benzer nitelikte kabul edilmektedir.

La Chalmeta bir konut kooperatifi aracılığıyla Barcelona yerel yönetiminin, kentsel dönüşüm projeleri kapsamında bölgede yaşayan hane halkları için uygun fiyatlı konut üretimi sağlanması için inşa edilmiş olması sebebiyle kooperatif konut özelliklerine ek olarak sosyal konut ve karşılanabilir konut nitelikleri taşımaktadır. Çocuk oyun alanı, ortak mutfak gibi ev içi alan gereksinimleriyle ilişkili ortak mekânlara ek olarak toplumsal etkileşimi güçlendiren ortak teraslar, avlular ve çalışma alanı, kütüphane gibi ortak mekânları ile paylaşımlı konutlardaki mekânsal kurguyla benzerlik göstermektedir. İsveç'te yer alan Brf Viva konut yerleşkesi yerel yönetim, üniversite, kooperatif konut kuruluşu ve yüklenici firmalar ortaklığı ile üretilmiş olması sebebiyle kooperatif konut özelliğine ek olarak karşılanabilir ve sosyal konut nitelikleri içermektedir. Modüler sistemle tasarlanmış bu konut projesi toplu konut üretim modeline benzerlik göstermektedir. Ortak eylem ve komşuluk ilişkilerinin güçlenmesi için tasarlanmış olan sirkülasyon alanları, bağlantı köprüleri, ortak kullanım alanları paylaşımlı konut ile benzeyen özellikleri ortaya çıkarmaktadır.

Farklı kentsel alanlar için planlanmış paylaşımlı konut örnekleri olan FrogSong konut yerleşimi ve R-50 apartmanı kullanıcıların oluşturdukları dernekler aracılığıyla üretilmiş olmaları, geleneksel mülkiyet anlayışından farklı ortak mekân kurgusu ve daha nitelikli yaşam alanlarının daha uygun fiyata üretilmesi için hane halklarının ortaklaşan ihtiyaçlarına ortak mekânlar aracılığıyla çözüm bulunması sebebiyle paylaşımlı konut özelliklerine ek olarak, karşılanabilir ve kooperatif konut özellikleri içermektedir.

4. Sonuç

Konut bireyin en özel yaşam alanı olması ve toplumsal yaşamın parçası olması sebebiyle, günlük yaşam alışkanlıklarından etkilenmektedir. Konutun en temel barınma işleviyle birlikte meta değerini de içermesi sebebiyle çok katmanlı anlamları oluşmaktadır (Neuwirth, 2005, s. 286-287). Buna ek olarak, İlhan Tekeli (2012, .2), konutun yaşanılan yer, tüketim unsuru, yatırım aracı, gelecek birikimi aracı, toplumsal ilişkilerin kurulması ve kültürel unsur olmak gibi çeşitli anlamları olduğunu ve her anlama göre konut sorununun ayrıca tanımlanması gerektiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda, konutun toplumsal boyutu kavramı, konut sorununun ekonomik boyutlarına ek olarak, hane halklarının gündelik hayat pratiklerine dayalı mekânsal etkinliklerini, sosyal ve fiziksel çevre etkileşimini içermekte ve konut alanlarındaki mekânsal kurgunun kullanıcılar açısından niteliksel anlamlarını vurgulamaktadır. Yapılı çevre disiplinleri perspektifinden, konut tasarımında toplumsal etkileşimi sağlamak ve toplumsal mekânın oluşumuna katkıda bulunmak için ortak mekânların potansiyellerine dikkat çekilmektedir. Bu nedenle, konutun toplumsal boyutu, konut alanlarındaki kamusal-özel alan arası mekânsal kurgunun geçirgenleşmesi ve ortak mekân kullanımı üzerinden ele alınmaktadır.

Kamusal-özel alan arası geçirgenlik içeren mekânsal kurgunun oluşturulmasına imkân sağlayan nitelikleri sebebiyle konutun toplumsal boyutuyla ilişkili kabul edilen konut yaklaşımları arasında karşılanabilir konut, toplu konut, sosyal konut, kooperatif konut ve paylaşımlı konut örnekleri mekânsal nitelikleri açısından analiz edilerek, konut alanlarında toplumsal mekânın oluşumunda ortak mekân kurgusu vurgulanmaktadır. Bu kapsamda, çalışmada her konut türü için belirlenmiş iki örnek konut alanı, toplumsal yapı, ekonomi ve kültürel unsurların etkisiyle sosyal ve fiziksel çevre etkileşimi ile birlikte gündelik hayat alışkanlıklarına göre kamusal ve özel alan arasındaki geçirgenlikleri içeren mekânsal kurgu açısından analiz edilmektedir.

Karşılanabilir konut örneklerinde yerel yönetimlerin yönetmelikler doğrultusunda geliştirdiği müdahaleler ile konut üretiminde farklı gelir gruplarına yönelik alternatifler oluşturulduğu görülmektedir. Karşılanabilir konut yaklaşımları açısından incelenen Dorthavej 2 ve Carmel Place projelerinde görüldüğü gibi kalabalıklaşan kentsel dokuda fazla sayıda konut biriminin uygun fiyata üretiminin sağlanması açısından karşılanabilir konut yaklaşımlarında toplu konut üretim biçimi tercih edilmektedir. Aynı zamanda bu örnekler nitelikli konut alanlarının tasarımında ortak mekân kurgusunun önemini vurgulamakta, ortak avlu ve tesislerin ev içi alan gereksinimleri için kullanıldığını göstermektedir.

Toplu konut yaklaşımlarında incelenen Mirador ve l'park konut projelerinde konut sorununun niceliksel boyutu vurgulanmaktadır. Daha çok konut birimi üretilmesine yönelik planlanan tasarım anlayışında çok kullanıcı konut birimlerinde ortaya çıkan sirkülasyon gibi ortak alanların daha fazla aktivite içerecek şekilde planlandığı böylece daha iyi yaşam çevrelerinin daha ekonomik olarak tasarımına imkân tanıyan prensipler oluşturulduğu görülmektedir.

Sosyal konut yaklaşımları arasında ele alınan Ourcq Jaures yerleşimi, kalabalık kent dokusunda dezavantajlı gruplar için barınma alternatifleri oluşturulması, toplumsal etkileşim ve ev içi alan gereksinimleri kapsamında ortak mekân ve tesisler içermesi sebebiyle konutun toplumsal boyutunu yansıtan önemli örnekler arasında değerlendirilmektedir. Bu projede öğrenciler için tasarlanan kısımda minimum alan kullanımı hedeflenirken, gündelik hayat gereksinimleri için ihtiyaç duyulan mutfak, çamaşırhane gibi mekânlar ortak kullanım alanlarında planlanmıştır. Aynı zamanda bu yerleşim, bakım hizmetine ihtiyaç duyan yaşlılar için özel barınma alternatifleri içermektedir. Konut alanlarının yer aldığı blokta ise ortak balkonlar toplumsal etkileşimin sağlanması bir araç olarak tasarlanmıştır. Sosyal konut yaklaşımlarında ele alınan Quinto Monroy ise esnek mekân tasarımı ve katılımcı tasarım yaklaşımları içermesi sebebiyle konut olgusunun çok katmanlı yapısını dikkate alan tasarım anlayışı açısından önemli bir örnek oluşturmaktadır.

Kooperatif konut yaklaşımı kapsamında ele alınan ve bir kentsel dönüşüm uygulaması içeren La Chalmeta yerleşkesinde kullanıcı katılımı tasarım ve yönetim aşamalarında önemli bir unsur olarak ele alınmıştır. Bu yerleşimde kullanıcılar arası etkileşimin yüksek seviyede olması ve ev içi yaşam gereksinimleri için iş bölümünün sağlanması amacıyla ortak mekânlar kurgulanmıştır. Kooperatif konut yaklaşımları ele alınan diğer örnek Brf Viva çevresel sürdürülebilirlik kapsamında paylaşımlı mekânların potansiyellerinin kullanıldığı uygulamalar içermektedir.

Paylaşımlı konut yaklaşımları arasında incelenen FrogSong ve R-50 apartmanı farklı kentsel mekân niteliğindeki alanlarda planlanan ev içi alan gereksinimi doğrultusunda iş bölümü içeren mekânsal kurgu alternatifleri göstermektedir. FrogSong daha az

yoğunluklu yerleşim alanlarında müstakil konutlar içeren bir mahalle kurgusunda çalışma ve rekreasyon işlevlerinin yaşama işleviyle birlikte ele alınmasını ve iş bölümünü göstermektedir. R-50 apartmanında ise düşey mahalle kurgusu ile farklı kentsel işlevler tek bir yapıda bir arada ele alınmaktadır. İki konut projesi de paylaşımlı konut tasarımında katılımcı tasarım yaklaşımlarının önemini ve bu yerleşimlerdeki toplumsal yaşamın devam etmesi için kullanıcılar arası etkileşimin önemini vurgulamaktadır.

Konutun toplumsal boyutu kapsamında incelenen bu örnekler kamusal-özel alan arası geçişliklerin konut alanı tasarımında çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik anlamında farklı potansiyellerini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, konutun toplumsal boyutu ile ilişkilenen konut yaklaşımlarındaki örneklerin mekânsal kurguları incelendiğinde, farklı konut türlerinin belirgin sınırlarla ayrıştırılamayacağı ve kamusal-özel alan etkileşimi açısından ev içi alan gereksinimleri için ortak tesis veya mekân kullanımına bağlı olarak benzer özelliklerin bulunduğu görülmektedir. Bu anlamda, geleneksel mülkiyet yapılanmasından farklılıklar gösteren, kamusal-özel alan arası geçişlik mekânlar içeren ve kullanıcılarının gündelik hayat alışkanlıkları kapsamında dayanışma içinde olduğu paylaşımlı konut türü, konutun toplumsal boyutu açısından ön plana çıkmakta ve sürdürülebilir konut alanları tasarımında potansiyeller içermektedir. Farklı kamusal-özel alan kurgusu ile ortak mekân kullanımının daha etkin planlandığı katılımcı tasarım yaklaşımlarını içeren özel bir konut türü olarak kabul edilen paylaşımlı konut türünün bu özelliklerinden bazılarının toplu konut (Carmel Place), kooperatif konut (La Chalmeta) ve sosyal konut (Ourcq Jaures) örneklerinde de bulunduğu görülmekle birlikte paylaşımlı konut türünün "toplumsal boyutu" çok yönlü ve açıkça destekleyen üstün bir potansiyeli barındırdığı görülmektedir. Bu çalışma, paylaşımlı konut türünün; minimum alan kullanımı, maddi açıdan karşılanabilirlik ve toplumsal ilişkileri destekleyen mekânsal kurgu arayışı ile sürdürülebilirliğin toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutları açısından farklı konut alternatifleri için potansiyellerini göstermekte ve bu konut türünün belirtilen özelliklerinin birçok farklı konut türünde bulunduğunu ortaya çıkarmaktadır. Böylece bu çalışmanın Türkiye'deki konut literatürüne katkısı, konut sorununun kullanıcılar açısından ele alınmasını ve kullanıcı katılımının önemli olduğu paylaşımlı konut türünün, Türkiye için yeni konut sunum biçimleri arasında değerlendirilmesine yönelik tartışmalara zemin hazırlanmasını içermektedir.

Katkı Oranı

Çalışma sorumlu yazar Arş. Gör. Ufuk Küçük yazıcı tarafından tasarlanmıştır. Literatür tarama, bilgi toplama, analizler, görsellerin oluşturulması ve metinlerin yazımı Ufuk Küçük yazıcı tarafından gerçekleştirilmiştir. İkinci yazar olan Prof. Dr. Yasemin Alkışer Bregger eleştirel inceleme ve okuma-düzenleme kısımlarında destek vermiştir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışmanın tüm yazarları bu çalışmada, sonuçları veya yorumları etkileyebilecek herhangi bir maddi veya diğer asli çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedirler.

Kaynaklar

Alkışer , Y., Yürekli, H. (2004). Türkiye'de "Devlet Konutu" nun Dünü, Bugünü, Yarını. İtü Dergisi/a mimarlık, planlama, tasarım, 63-74.

Aysev, E. (2018). Bugünün Türkiye'sinde Mimarlık. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Bengtson, B. (2000). Solving Tenants' Dilemma and Norms of Co-operation in Housing. *Housing, Theory and Society*, 17:4, 175-187, DOI: 10.1080/140360900300108618.

Czischke, D. (2018). Collaborative housing and housing providers: Towards an analytical framework of multi-stakeholder collaboration in housing coproduction. *International Journal of Housing Policy*, 18:1, 55-81.

Engels, F. (2019). *Konut Sorunu, Tekin Erkman (Çev.)*. Ankara: Alter (Özgün eser 1872 tarihlidir.)

Florian, U. (2011). *Tower and Slab: Histories of Global Mass Housing*. London: Routledge.

Greed, C. (2010). Planning for Sustainable Urban Areas or Everyday Life and Inclusion. *Urban Design and Planning*, Vol. 164 , 107-119.

Hayden, D. (1981). What Would a Non-sexist City Be Like? In R. J. P. B. & B. I, *Gender Space Architecture An Interdisciplinary Introduction*. London: Routledge.

Hayden, D. (1984). *Redesigning the American Dream: The Future of Housing, Work and Family Life (2nd ed.)*. New York: W. W. Norton & Co Inc.

Kemeny, J., & Lowe, S. (1988). Schools of Comparative Housing Research: From Convergence to Divergence. *Housing Studies*, 13:2, 161-176.

Keleş, R. (1980). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.

Keleş, R. (2019). *100 soruda Türkiye’de Kentleşme, Konut ve Gecekondu*. İzmir: Cem.

Lang, R., Carriou, C., & Czische, D. (2018). Collaborative Housing Research (1990-2017): A Systematic Review and Thematic Analysis of the Field. *Housing, Theory and Society*, 1-30.

Lefebvre, H. (2014). *Mekânın Üretimi, Işık Ergüden (Çev.)*. İstanbul: Sel. (Özgün eser 1991 tarihlidir.)

Madden, D., Marcuse, P. (2021). *Aşırı Metalaşma Çağında Konutu Savunmak. Şerife Geniş (Çev.)*. Ankara, İdealkent. (Özgün eser 2017 tarihlidir.)

Marom, N., Naomi C. (2015). Affordable Housing Plans in London and New York: Between Marketplace and Social Mix, *Housing Studies*, 30:7, 993-1015, DOI: 10.1080/02673037.2014.1000832

Neuwirth, R. (2005). *Shadow Cities: A Billion Squatters, A New Urban World*. New York: Routledge.

Scanlon, K., Fernandez Arrigoitia, M., Whitehead, C. (2015). Social housing in Europe. *European Policy Analysis*, 17, 1-12.

Sorvol, J., Bengtson, B. (2016). The Pyrrhic victory of civil society housing? Co-operative housing in Sweden and Norway, *International Journal of Housing Policy*, 18:1, 124-142, DOI: 10.1080/14616718.2016.1162078

Özüekren, Ş. (1996). Kooperatifler ve Konut Üretimi. Yıldız Sey (Ed.). Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme (s. 355-365). İstanbul: Tarih Vakfı.

Teige, K. (2002). Minimum Dwelling. Georgia: MIT.

Tekeli, İ. (2010). Gündelik Yaşam, Yaşam Kalitesi ve Yerellik Yazıları. Türk Tarih Vakfı Yurt.

Tekeli, İ. (2012). Türkiye'de Yaşamda ve Yazında Konutun Öyküsü (1923-1980). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt.

Thorns, D. C. (2002). The Transformation of Cities. New York: Palgrave Macmillan.

Vestbro, D. U. (2000). From Collective Housing to Cohousing - A Summary of Research. Journal of Architectural and Planning Research Vol.17, No:2, 164-178.

Vestbro, U. D. (2014). Cohousing in Sweden, history and present situation. Stockholm: Kollektivhus NU.

İnternet Kaynakları

URL-1: Hernandez, D. (2018). Homes for All - Dortheavej Residence / Bjarke Ingels Group. Archdaily. Alınan kaynak: <https://www.archdaily.com/903495/homes-for-all-dortheavej-residence-bjarke-ingels-group>. Erişim tarihi: 21/07/2023.

URL-2: BIG. (2022). Dortheavej 2 Residence. Alınan Kaynak: <https://big.dk/projects/dortheavej-2-residences-2442>. Erişim tarihi: 21/07/2023.

URL-3: nArchitects. (2015). Carmel Place. nArchitects. Alınan kaynak: <https://narchitects.com/work/carmel-place/>. Erişim tarihi: 21/07/2023.

URL-4: Arcilla, P. (2015). New York to Complete First Prefabricated "Micro-Apartments" this Year. Archdaily. Alınan kaynak: https://www.archdaily.com/602157/new-york-to-complete-first-prefabricated-micro-apartments-this-summer?ad_campaign=normal-tag. Erişim tarihi: 21/07/2023.

URL-5: Lleo, B. (2016). Mirador Building, Madrid. AV. Alınan kaynak: <https://arquitecturaviva.com/works/edificio-mirador-madrid-10>. Erişim tarihi: 21/07/2023.

URL-6: MVRDV. (2005). Mirador. MVRDV. Alınan kaynak: <https://www.mvrdv.com/projects/135/mirador>. Erişim tarihi: 21/07/2023.

URL-7: UN-Studio, (2017). Daegu Wolbae IPARK. World-Architects. Alınan kaynak: <https://www.world-architects.com/en/architecture-news/works/daegu-wolbae-ipark>. Erişim tarihi: 21/07/2023.

URL-8: Ling, A. (2017). Daegu IPark Block 1. Architecture Player. Alınan kaynak: <https://www.architectureplayer.com/clips/daegu-ipark-block-1>. Erişim tarihi: 21/07/2023.

URL-9: Lacaton&Vassal. (2013). Ourcq Jaures Student & Social Housing / Lacaton & Vassal. Archdaily. Alınan kaynak: <https://www.archdaily.com/476650/ourcq-jaures-student-and-social-housing-lacaton-and-vassal>. Erişim tarihi: 21/07/2023.

URL-10: Franco, J. T. (2017). The Construction Details of ELEMENTAL's Incremental Housing <https://www.archdaily.com/873477/the-construction-details-of-elementals-incremental-housing>. Erişim tarihi: 21/07/2023.

URL-11: Coulleri, A. (2022). La Chalmeta 32 Cooperative Housing Units / Pau Vidal + Vivas Arquitectos. Archdaily. Alınan kaynak: <https://www.archdaily.com/991060/la-chalmeta-32-cooperative-housing-units-pau-vidal-plus-vivas-arquitectos>. Erişim tarihi: 21/07/2023.

URL-12: Gonzalez, M. F. (2019). Brf Viva Housing Complex / Malmström Edström Arkitekter Ingenjörer. Archdaily. Alınan kaynak: <https://www.archdaily.com/960035/brf-viva-housing-complex-malmstrom-edstrom-arkitekter-ingenjorer>. Erişim tarihi: 21/07/2023.

URL-13: FrogSong. (2007). *Frequently asked questions*. Alınan kaynak: <https://www.cotaticohousing.org/faq.shtml>. Erişim tarihi: 21/07/2023

URL-14: Heide, von Beckerath, 2013 R50 – Cohousing / ifau und Jesko Fezer + Heide & von Beckerath. Archdaily. Alınan kaynak: https://www.archdaily.com/593154/r50-nil-cohousing-ifau-und-jesko-fezer-heide-and-von-beckerath?ad_source=search&ad_medium=projects_tab. Erişim tarihi: 21/07/2023.